

Setu tants

Süit eesti tantsudest, III osa
Eduard Tubin (1905-1982)

Eduard Tubina teos „Setu tants” on III (viimane) osa suuremast teosest pealkirjaga „Süit eesti tantsudest”, mis valmis Tubinal 1938. aastal. Teose esiettekanne tehti 1939. aasta septembris Eesti Raadio Ringhäälingu Sümfooniaorkesteri poolt dirigent Olav Rootsi juhatusel. Lauulupeo sümfooniaorkestrite liigi tegutsemisaja jooksul (al 2007. aastast) on noorteorkestrite poolt ette kantud kõik selle osad. „Setu tants” viimati 2014. aastal toimunud XXVI üldlauulupeol.

„Setu tants” haakub hästi ka saabuva XXVIII üldlauulupeo teemaga „Iseoma”, kus on olulisel kohal murded ja erinevad Eesti piirkonnad. Selles teoses tuleb hästi välja Setu muusikale omane hoogsus ja energilisus, mis nõuab aga ka noortelt orkestrantidelt head vastupidavust ja keskendumist. Dirigendi poolt on ülimalt oluline tuua välja teose kergotavalt tantsuline ja järjest hoogustuv ning kiirenev karakter. Tegemist on küllaltki nõudliku teosega nii dirigendi, kui ka mängijate jaoks.

Olen varasemalt kõnealuse teosega töötanud kahe enda noorteorkestri juures ja lähtungi alljärgnevates soovitusetes/tähelepanekutes enda kogemustest selle teose harjutamisel.

Väikesed noodid, direktsioonipartiid ja lihtsustatud partiid:

Teadmiseks, et mitmetes partiides esineb väikeste nootidena harvemini esinevate pillide (oboe, inglise sarv jt.) olulisemad teemad ja neid tuleb mängida vaid juhul, kui vastav pill (märgitud lühendina väikese noodi juurde) teie orkestris puudub. Lauulupeo ühendorkestris on aga kõik pillid olemas ja seal väikeses kirjas noote mängima ei pea. On olemas ka **direktsioonipartiid** asendamaks sageli puuduvaid pille nt. metsasarvesid-fagotte saksofonidega, vioolat III viiuliga jne. Samuti võib kasutada lihtsustatud partiisid algajate mängijate puhul. Erandina tooksin siin aga välja inglissarve partii, kuna vaevalt seda haruldast pilli kellegi orkestris esineb. Paluksin oboe ja klarneti partii mängijatel, kes asendavad inglissarve, arvestada väikeste nootide mängimisega ka lauulupeol.

Alljärgnevalt nüüd mõned soovitused ja ettepanekud teose omandamisel:

Teos algab küllaltki liikuvalt tempotähisega **Allegro**. Oluline on täpne algus ja kindlasti peaks varakult tähelepanu pöörama sellele, et sisseastumised ei hilineks (näiteks tromboonil taktis 3). Kindlasti valmistab esialgu koosmängulist raskust sünkoobi mängimine (alates t. 7), mis läbib sarnasel kujul tervet teost. Palun varuda aega selle harjutamiseks, et tekiks loomulik tunnetus.

Olulist tähelepanu peaks pöörama juba teose õppimise algaasis ka muusika

karakterile ja dünaamikale. Toosin siin näitena välja taktides 7–8 oleva *dim.* olulisuse ja taktist 9 algava I viiuli peateema *pianos*, mida kiputakse sageli mängima oluliselt valjemalt *fortes*. Oluline roll on kirja pandud dünaamikal ka laiemalt ja sellest lähtuvalt kontrastide loomisel.

Alates taktist 9 algav I viiuli teema läbib sarnasel kujul tervet teost ning kulgeb läbi kõigi pillirühmade. Palun teema mängimisel arvestada dünaamikaga, aga jätta alati alles toekas ning bravuurikas karakter. Palun mainitud teema mängimisel rõhutada alati takti esimesele löögile sattuva triooli esimest nooti ning püüdkе vältida kiirustamist. Palun keelpilli strihhide osas jälgida ning kasutada noodis prinditud varianti ning seda mitte ringi muuta.

Kui on vajadust, siis soovitan kindlasti teose õppimise algfaasis teha partiidesse lihtsustusi. Näiteks kui alates taktist 27 on klarneti jaoks õiges tempos mängides rütm liiga kiire, siis võib vähemalt esialgu mängida noote üle ühe. Harfi puudumisel võib partii asendada klaveriga, kus samuti võib vajadusel kaaluda nootide ärajätmist näiteks viimase 9 takti näitel.

Pöörake palun tähelepanu kirja pandud dünaamikale. Näiteks taktist 27 on dünaamikaks *forte*, aga kaheksa takti hiljem juba *sub mf*, mis peab mõjuma igaljuhul kontrastina. Taktide 44–45 vahele on kirjutatud *fermaat*. Kindlasti teen seal ka peatuse. Palun hoolitseme ühiselt selle eest, et keegi seal sisse ei mängiks.

Nagu mõned muudki lõigud sellest teoses näeb taktist 45 algav muusika noodi järgi välja lihtsam, kui ta on. Kaanoni põhimõttel ülesehitatud kasvava ning pingestuva muusika juures on äärmiselt oluline dirigendil läbi viia täpsed sissenäitamised ning kuulata, et kõik erinevate puhkpillide teemarepliigid oleksid esile toodud.

Taktist 89 algava muusikalõigu juures on oluline vioola ja II viiuli (hiljem lisandub ka I vln) rütmipõhi ning selle dirigendipoolne tunnetamine. Sellele ehituvad omakorda peale kõikvõimalikud puupuhkpillide soolod.

Alates taktist 136 algava muusikalõigu juures palun erilist tähelepanu pöörata tšellode ja kontrabasside intonatsioonile (al t. 140), silmas pidades, et dünaamika on *ppp*. Väga oluline on alates taktist 138 kuulata kõigi poolt violade 8-ndikku (hiljem ka teiste keelpillide), millele kõik ülejäänud saab tempoliselt taaskord peale ehituda.

Omaenda kogemuse põhjal julgen öelda, et väga oluline on dirigendi kontakt mängijatega ja täpne/selge sissenäitamine eriti lõigus taktide 136–183 vahel. Soovitan selle lõigu harjutamisel varuda aega ja kannatust ning harjutada esialgu aeglases tempos, et kõik rütmid ja sisseastumised oleksid täpsed.

Teose juures on oluline järk-järguline kiirenemine, mis viib välja suure lõpukulminatsiooni suunas. Kavatsen teose lõpu dirigeerida kindlasti 1-peale, kuid täpne koht, kust 2-peale dirigeerimiselt minna üle 1-peale täpsustub tööprotsessi käigus. Tõenäoliselt tekib vajadus selleks alates taktist 234, aga võimalik, et juba ka 4 takti enne. Palun tempo muutuste tegemisel pidada silmas eeskätt kõige lühemate vältuste mängijaid.

Taktis 275 palun kõigil puhkpillidel mängida kolmanda löögi nooti eraldi *staccatona*, sama ka taktis 279 oleva neljanda löögi noodi puhul (st ärge laske ennast kirjas olevast pide kaarest eksitada).

Soovin teose harjutamisel palju püsivust ja jaksu ning loodan, et noortele hakkab peale nooditekstis selgusele jõudmist see teos meeldima ja nad hakkavad seeläbi Eduard Tubinat ka paremini tundma ja hindama.

Palun tähelepanu ka mõningatele vigadele noodigraafikas:

Takt 114 – II viiuli ja samuti II viiuli lihtsustuse noodis peab olema as ja f.

Takt 122 – Harfi (klaveri) noodis on vasakust käest üks bemoll (fes) puudu. Lisaks harfile on samas taktis probleem ka I klarnetil ja II viiulil. Kõigil peab olema f noodi asemel fes (in C).

Mõningates taktides on veel üksikuid noodierinevusi partituuri ja partiide vahel, kuid palun lähtuda sellest, mis on partiides – seal on kõik õige!

Palju edu ja jõudu!

Imre Rohuväli